

О.М. Сугичко. – М.: Ekonomika, 1990. – 470 s.

***Рецензент:** Балджи М.Д., д.е.н., зав. кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету*

17.01.2015

УДК 330.341.1:332 (477)

Чумак Олена, Федорченко Ольга

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена аналізу особливостей інноваційного розвитку регіонів в сучасних умовах, проблемам і шляхам оптимізації на інноваційній основі структурної організації регіональних промислових комплексів в Україні, дослідженню проблем раціонального та ефективного використання існуючого науково-технічного, ресурсного та інноваційного потенціалу кожного регіону, зокрема Запорізької області, для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. В роботі показано роль кластерного підходу у забезпеченні прискореного розвитку економіки України на основі інноваційних регіональних кластерів; визначено основні організаційно-економічні заходи щодо регіональних структурних змін в національній економіці в умовах переведення її на інноваційну модель розвитку; запропоновані шляхи удосконалення державної та регіональної політики регулювання інноваційної діяльності, розвитку інноваційного бізнесу на рівні регіонів через підтримку наукомістких виробництв в країні.

Ключові слова: науково-технічний, ресурсний та інноваційний потенціал регіонів; інноваційна діяльність; державна та регіональна інноваційна політика, промисловий комплекс України, структурні зміни, інноваційна модель економічного розвитку, науково-інвестиційна діяльність, інноваційний кластер, кластерний підхід.

Чумак Елена, Федорченко Ольга

ОСОБЕННОСТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Статья посвящена анализу особенностей инновационного развития регионов в современных условиях, проблемам и путям оптимизации на инновационной основе структурной организации региональных промышленных комплексов в Украине, исследованию проблем рационального и эффективного использования научно-технического, ресурсного и инновационного потенциала каждого региона, в частности Запорожской области, для повышения конкурентоспособности отечественной экономики. В работе показано роль кластерного подхода в обеспечении ускоренного развития экономики Украины на основе инновационных региональных кластеров, определены основные организационно-экономические мероприятия по изменению региональных структур в национальной экономике в условиях перевода её на инновационную модель развития, предложены пути усовершенствования государственной и региональной политики регулирования инновационной деятельности, развития инновационного бизнеса на уровне регионов через поддержку наукоёмких производств в стране.

Ключевые слова: научно-технический, ресурсный и инновационный потенциал регионов; инновационная деятельность; государственная и региональная инновационная политика; промышленный комплекс Украины; структурные изменения; инновационная модель экономического развития; научно-инвестиционная деятельность; инновационный кластер, кластерный подход.

Chumak Olena, Fedorchenko Olga

PECULIARITIES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ECONOMY: REGIONAL ASPECT

The paper is devoted to analysis of peculiarities of regional innovative development in modern conditions, as well as to problems and ways of structural organization optimization of regional production complexes in Ukraine on innovative basis. The problems of rational and effective potential of each region, in particular Zaporozhzhye region, for rise of home economy competitiveness are investigated. The paper shows

the role of cluster approach for ensuring of accelerated development of Ukrainian economy on the basis of innovative regional clusters; the main organizational – economical measures on the regional structure change in national economy in conditions of its transition on innovative development model are defined. The ways of improvement of state and regional policy of the innovative activity regulation, development of innovative business at the regional level by means of science intensive production in the country are proposed.

Keywords: scientific-technical, life cycle and regional of regions, innovative activity, state and regional innovative policy, industrial complex of Ukraine, structural changes, innovative model of economic development, scientific – investment activity, innovative cluster, cluster approach.

Актуальність проблеми. Сучасний стан економіки України в умовах глобалізаційних змін і поглиблення світової фінансової та економічної кризи ставить питання посилення інноваційної активності регіонів і вітчизняних підприємств, накопичення інноваційного потенціалу та модернізації основних засобів виробництва. Це має вплинути на забезпечення сталого економічного зростання в країні, на підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки на європейському і світовому ринках.

Важливу роль у цьому процесі відіграє розбудова інноваційної моделі розвитку економіки України в розрізі галузей та регіонів і створення сприятливого інноваційного середовища для ведення бізнесу.

Проблема переведення національної економіки на засади інноваційного розвитку вимагає мобілізації значних ресурсів кожного регіону країни, який відрізняється своїми конкурентними перевагами, інноваційним потенціалом і специфічною ресурсною базою. Тому її розв'язання має ґрунтуватися на системному, всебічно виваженому й науковообґрунтованому дослідженні проблем і шляхів оптимізації державної та регіональної політики інноваційного розвитку економіки країни.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій показав, що різноманітним аспектам інституціоналізації регіональної політики щодо формування національної інноваційної системи в останні

праці Ф. Ліста, Ф. Махлупа, К. Фрімена, Б. Лундвалла, У. Ватаманюк-Зелінської, Н. Іванової, О. Коюнди, В. Соловійова, П. Бубенко. Питання державного регулювання розвитку регіонів та формування інвестиційно-інноваційної регіональної політики знайшли відображення в роботах таких науковців, як: М. Долішній, В. Гринькова, В. Корда, В. Лагутін, Т. Лепейко, О. Корда, О. Другов, І. Петровська, Г. Цадо, Г. Фролова та інші. Особливості, проблеми і переваги кластерного підходу в управлінні регіональним розвитком у вітчизняному економічному просторі досліджували С. Біла, З. Варналій, В. Загорський, М. Кизим, О. Мельник, О. Тищенко, інноваційний потенціал на регіональному рівні – Н. Афендікова, І. Галиця, Н. Куцай, Ю. Кіндзерський, М. Якубовський та інші. Проте стосовно інноваційних аспектів сучасного регіонального розвитку економіки України ці питання все ще залишаються недостатньо вивченими, незважаючи на їх виняткову актуальність і важливе соціально-економічне значення. Тому **метою** даного дослідження є виявлення специфіки, проблем та перспектив інноваційного розвитку економіки регіонів країни.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність на сучасному етапі стає одним з найважливіших системних чинників економічного зростання, конкурентоспроможності вітчизняної продукції, ефективності регіонального економічного розвитку, безпеки країни. Перехід до ринкових принципів господарювання визначає необхідність вирішення проблем розвитку інноваційної діяльності та формування науково-технічного потенціалу як на рівні країни, так і на рівні її регіонів, що дозволяє перейти до інноваційного типу економічного розвитку. Сучасна ситуація на внутрішньому і зовнішніх ринках України характеризується загостренням конкурентної боротьби у сфері інноваційної діяльності. В цих умовах проблема подальшого розвитку та ефективного використання інноваційних можливостей кожного регіону країни набуває все більшої актуальності.

Регіональна інноваційна політика визначається станом вітчизняної економіки, основними завданнями народного господарства у виробництві, науково-технічному і соціальному розвитку країни. Вона має враховувати територіальні особливості регіонів та їх привабливість для інвестування.

До основних факторів інноваційного потенціалу регіонів слід віднести: потенціал основних засобів виробництва, природно-ресурсний і трудовий потенціал, потенціал економічної та соціальної інфраструктур, рівень економічного розвитку і загальної безпеки, економічно-правове середовище, стан навколишнього середовища, потенціал ємності ринку, активність регіону щодо інвесторів.

Вітчизняні економісти, за різними даними, визначають, що економічний потенціал регіонів України коливається за песимістичним та оптимістичним сценаріями і змінюється від 12,2 до 70,3 трлн. грн (в цінах 2009р.). який можуть забезпечити за видами економічної діяльності такі області: (відповідно до оптимістичного сценарію) промисловий потенціал – Дніпропетровська (13,9% від усього промислового потенціалу), сільськогосподарський – Миколаївська (20,1% від усього сільськогосподарського потенціалу), будівельний – Київська (10,7% від усього будівельного потенціалу), потенціал транспорту і зв'язку – Одеська (13,4% від усього потенціалу транспорту і зв'язку), торговельний – Харківська (16,6% від усього потенціалу торгівлі). Відповідно до песимістичного сценарію лідерами за показниками економічного потенціалу виступають Дніпропетровська і Запорізька області. Отримана диспропорція регіональної виробничої конкурентоспроможності вказує на те, що найконкурентоспроможніми регіонами України є не ті, які забезпечують на сьогодні найбільший внесок у ВВП країни (Дніпропетровська, Запорізька), а які динамічно розбудовують інноваційний потенціал, нарощують власні конкурентні переваги у тих чи інших секторах економіки, зокрема Київська, Миколаївська і Харківська області [1].

Нарощення конкурентного статусу національної економіки залежатиме від того, наскільки активно вітчизняні регіони формуватимуть нові структури у промисловому комплексі України, інтегровані в глобальний інноваційний простір, здійснюватимуть інноваційну політику, інвестуватимуть у розвиток людського капіталу та сприятимуть розвитку підприємництва.

Аналіз вітчизняних економічних досліджень показав, що в процесі реформування національної економіки в останні роки відбулося значне зниження рівня інноваційної активності у регіонах при збільшенні їх диференціації за інноваційним розвитком. Так,

лідерами за більшістю показників у 2013 році (кількість інноваційно активних підприємств, освоєння нових видів продукції, впровадження нових технологічних процесів, обсяги реалізованої інноваційної продукції тощо) є три регіони, в яких сконцентрований промисловий та науковий потенціал країни, а саме: м. Київ, Харківська та Сумська області. За окремими показниками помітними є позиції Дніпропетровської, Запорізької, Івано-Франківської, Одеської, Миколаївської областей, тоді як у Хмельницькій, Рівненській, Закарпатській, Житомирській, Вінницькій та Волинській областях, тобто аграрних регіонах із занепадом промисловості, ситуація з розвитком інноваційної діяльності є кризовою і вимагає вироблення й реалізації цілеспрямованих державної та регіональної інноваційних комплексних програм [2, с.29].

Слід зазначити, що в Україні збережений достатній інноваційний потенціал в окремих галузях промисловості і технологіях: енергетичному, атомному машинобудуванні; авіаційному й енергетичному турбінобудуванні; ракетній, авіаційній і космічній техніці; окремих галузях оборонної промисловості (радіоелектронне стеження, радіолокація, засоби наведення високоточної зброї, системи бронетанкової техніки, системи протиповітряної оборони); технологіях надвисоких частот; кристалічних матеріалах для мікроелектроніки, сонячної енергетики.

Раціональне використання існуючого науково-технічного та інноваційного потенціалу може стати однією з важливих передумов подолання технологічного відставання України від провідних країн світу, дозволить створити базу для формування і розвитку технологій 5-го і 6-го укладів, фінансуючи їх за рахунок існуючих унікальних технологій 3-го і 4-го укладів.

Для досягнення необхідних позитивних змін у масштабах і результатах діяльності регіональних промислових комплексів необхідно перейти до інноваційної моделі структурної перебудови економіки. Як передбачається Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобальних викликів [3], для підвищення впливу інновацій на економічне зростання країни потрібно збільшити частку технологічно високих виробництв до 35-40%, частку підприємств, що впроваджують інновації, в 3-3,5

зростання ВВП до 12-15 тис. дол. США в розрахунку на душу населення і докорінно змінить ситуацію як в економіці, так і в суспільному житті.

На думку фахівців України доцільно розвивати такі напрямки національної економіки, як нетрадиційна енергетика; інтелектуальні інформаційні технології; біотехнологія, кріоіологія, генна інженерія, штучні полімери, за рахунок розвитку таких промислових комплексів, як металургійний, машинобудівний, зокрема виробництва високоточної та високотехнологічної військової техніки, транспортного потенціалу (трубопроводи, наземний, водний), торгівлі надлишковими енергоресурсами, сільськогосподарського виробництва [4, с.70-71].

В умовах глобалізаційних змін виробнича конкурентоспроможність регіонів є базою високого конкурентного статусу регіонів і країн-інноваторів. Тому необхідною передумовою успішної реалізації Україною інноваційної моделі розвитку є підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни через формування потужних регіональних економік, які розвиваються на інноваційній основі і забезпечують структурні трансформації та якісне економічне зростання.

При оцінці потенціалу структурних змін у розвитку регіональних промислових комплексів України слід враховувати такі глобальні виклики, як перехід розвинених країн до постіндустріальної економіки; відкриття «індустріальної ніши» для інших країн; формування нової металургійної бази, що створює конкуренцію нашій державі; поширення глобальної транспортної мережі, що відкриває можливості для розвитку транзитного потенціалу України і відповідних галузей її економіки. Україна має вписатися в ці тренди.

Разом з тим, необхідно враховувати і ті вади, які вже існують в структурі регіональних промислових комплексів і зумовленя цими вадами ризику, зокрема:

- повільні процеси концентрації ресурсів і збільшення капіталізації бізнесу в українській промисловості на фоні загострення глобальної конкуренції на ринках промислової продукції;

подрібнення оргструктур і територіально-виробничих комплексів під час приватизації, що призвело до розривання коопераційних зв'язків, звуження внутрішнього попиту на засоби

- виробництва, зменшення фізичних обсягів випуску промислової продукції;
- зародковий стан інноваційних структур у промисловості України і формування технологічних альянсів;
- повільне формування регіональних мережевих структур, що звужує можливості поєднання державних і приватних інвестицій, ефективного використання ресурсів, цільової державної підтримки регіональних промислових комплексів;
- зростання зношеності основних засобів і погіршення структури експорту;
- зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях;
- збільшення технологічного відставання;
- зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- виснаження ресурсної бази;
- поширення іноземної технічної і технологічної експансії [5, с. 95].

Інноваційний процес в регіонах України гальмується також і через суб'єктивні й об'єктивні причини, серед яких виділяють анексію Криму і військові дії на Сході країни, політичну та економічну нестабільність; недосконалість законодавчої бази; високий ступінь зношення основних виробничих фондів; важкий фінансовий стан підприємств і відсутність ефективного менеджменту; недостатній ступінь залучення середнього та малого бізнесу до інноваційної діяльності; нерозвиненість регіональної інноваційної інфраструктури; недостатність фінансування інноваційних програм і проектів, помилки в інноваційному регулюванні економічного розвитку регіонів з боку державної та місцевих органів влади; відсутність надійного податкового і митного контролю, корумпованість влади в країні, проблеми з вирішенням питань забезпечення захисту інтелектуальної власності.

Для більш ефективного використання інноваційного потенціалу регіонів України необхідно:

- удосконалити нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, механізмів її стимулювання, системи інституціональних перетворень, захисту інтелектуальної власності в інноваційній сфері та введення її у господарський кругообіг на рівні регіонів;

- створення системи комплексної підтримки інноваційної діяльності, розвитку виробництва, підвищення конкурентоздатності та експорту наукоємної продукції, у формуванні якої потрібна участь не лише підприємницького сектору, органів державного управління, комерційних структур, фінансово-кредитних установ, але і громадських організацій як на державному, так і на регіональному рівнях;

- створення регіональної інноваційної інфраструктури, включаючи систему інформаційного забезпечення, систему експертизи, фінансово-економічної систему, виробничо-технологічну підтримку, систему сертифікації і просування розробок, систему підготовки та перепідготовки кадрів;

- розвиток регіонального малого і середнього інноваційного бізнесу шляхом формування сприятливих умов для утворення та успішного функціонування малих високотехнологічних організацій і надання їм державної підтримки на початковому етапі діяльності;

- реалізацію важливих базових технологій та пріоритетних напрямів, здатних інноваційно змінювати відповідні галузі економіки країни і її регіонів, підвищувати ефективність виробництва і конкурентоспроможність продукції у тих галузях економіки, які забезпечать перехід до нового технологічного укладу;

- удосконалення конкурсної системи відбору інноваційних проектів і програм, реалізація яких за участю приватних інвесторів та при підтримці держави і місцевих органів влади дозволить підтримати найбільш перспективні виробництва і організації в регіонах, посилить приток до них приватних інвестицій [6, с.60].

Для поліпшення інноваційної діяльності, розвитку інноваційного бізнесу на основі наукомістких виробництв в Україні державні органи влади мають здійснити такі заходи, як: розробити національну програму інноваційної стратегії України на підставі економічної і соціальної стратегії держави; спланувати державне замовлення на проведення НДДКР і розміщення його на конкурсній основі; сформувані механізм взаємозв'язків та взаємодій щодо виконання академічної та прикладної науки (академічні та науково-дослідні інститути і заклади, ВНЗ); розробити фінансовий механізм підтримки інноваційного бізнесу (особливо в регіонах) зі створенням максимально привабливих умов для вкладання у нього

капіталу; створити координаційні органи на державному та регіональному рівнях (обласні та районні центри); створити нові виробничі одиниці корпоративного типу для здійснення державної підтримки інноваційного бізнесу; здійснювати субсидування інноваційної діяльності приватних підприємств на державному (відшкодовувати 30-50% витрат на здійснення нововведень) і регіональному рівнях; розробити діючий механізм фінансування фундаментальних наукових досліджень за рахунок державного і регіонального бюджетів; створити бюджетні та позабюджетні державні і регіональні фонди фінансування інноваційного бізнесу; сформувати систему кредитних гарантій з боку місцевої влади та комерційних банків; впровадити податкові пільги підприємствам за рахунок прибутку та оподаткованого прибутку для фінансування інноваційної діяльності [7, с.110].

Державна підтримка регіонального інноваційного бізнесу та інноваційної діяльності в регіонах сприятиме: формуванню регіональних інноваційних систем; консолідації активів регіону, оптимального використання його наукового і трудового потенціалу на важливих напрямках інноваційного розвитку; збільшенню надходження до місцевих і державного бюджетів; підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного підприємницького сектору; полегшенню інтеграції національної економіки у європейську і в глобальну інноваційні системи.

Важливу роль в переході української економіки на інноваційні рейки може відіграти створення кластерних моделей регіонального економічного розвитку, які можуть функціонувати як у межах окремого регіону країни, так і у вигляді більш дрібних кластерних утворень – місцевих, локальних, точкових - у межах окремої території (наприклад, одного або декількох районів адміністративної області або навіть окремого міста). До складу окремих кластерів можуть входити мережа регіональних малих і середніх підприємств, різноманітні бізнес-структури, органи влади чи інші установи – наприклад, університети, центри, торговельні асоціації, які надають чи забезпечують освітні послуги, спеціалізовану перепідготовку, підвищення кваліфікації або ж інформаційні технології, дослідження чи технічну підтримку. Кластерний підхід до інноваційного розвитку регіональної у межах окремої території (наприклад, одного або декількох районів

економіки дозволить чітко визначити рівень підтримки та сприяння розвитку інноваційної діяльності в регіоні з боку органів державної і місцевої влади, рівень виділення необхідних ресурсів (у тому числі і фінансових) та ступінь використання регіонального інноваційного потенціалу; упорядкувати діяльність щодо розроблення і здійснення інноваційної політики й стратегії інноватизації в державі і на регіональному рівні та закріпити за ними відповідальних. Визначення пріоритетів державної та регіональної кластерної політики в інноваційній сфері економіки сприятиме розширенню можливостей прискорення темпів соціально-економічного розвитку та розв'язання проблем конкретних регіонів внаслідок підвищення рівня їх інвестиційної привабливості, через залучення додаткових інвестицій, швидкого впровадження та розповсюдження інновацій [8, с.28].

Разом з тим при реалізації кластерного підходу існують певні ризики та перешкоди, до яких належать: недостатність ресурсів і капіталу для реалізації кластерних ініціатив; нерозвиненість інфраструктури, зокрема транспортної, що потребує значних додаткових витрат; слабка допомога з боку місцевих інституційних структур, які нездатні надати належної кваліфікованої допомоги (технічної, фінансової, консалтингової) підприємствам, що мають намір інтегруватися у кластерне об'єднання; обмеженість інформації, кваліфікованого персоналу та відсутність досвіду щодо вивчення та аналізу діяльності фірм-лідерів у певній галузі; наявність кластерних ієрархій та конкуренція між старими та новоствореними кластерами; недостатнє глибоке знання економічних проблем регіону та невірна оцінка перспектив його розвитку.

В сучасних умовах В Україні практично кожен регіон робить певні кроки по впровадженню кластерних ініціатив щодо формування різноманітних промислових і непромислових кластерів.

У Закарпатті вже давно сформувався автомобільний кластер, кластер бджільництва, будівельний та регіональний швацький кластери. В Карпатах давно вже працюють над покращенням лісного господарства, деревообробкою, виробництвом меблів та продукції з деревини. Львів зробив вибір на користь кластерів туризму і бізнес-послуг. Кластер бізнес-послуг передбачає розвиток таких напрямів як аутсорсинг у високотехнологічних галузях –

2020 р. прагне стати одним із провідних центрів будівельної галузі та агропромислового комплексу України. Транспортний кластер в Одесі включає до себе порти, залізні дороги, транспортні розв'язки, метою яких є забезпечення зростання грузопотоку транспортної інфраструктури регіону і підвищення її конкурентоспроможності на Чорному морі. Ядро національного фінансового мегакластеру формується у Харкові, де відбуваються концентрація і диверсифікація фінансових послуг, бо саме Харків має розвинену банківську систему, розвинену промисловість і є важливим науково-навчальним центром України. А фінансовий сектор завжди виконував обслуговуючу роль у формуванні кластеру реального сектора економіки. У Миколаївській області формуються кластери суднобудування, електроніки і морський кластер [9].

До числа діючих кластерів Запорізької області відносять кластер сільгоспмашинобудування «АгроБУМ», перший в Україні Медовий кластер «Бджола не знає кордонів», агрохарчовий кластер «Купуй Запорізьке». Агропромисловий комплекс області є достатньо привабливим для інвестування, оскільки має великі площі родючих земель, висококваліфікованих працівників і розвиток переробної промисловості. Площа сільськогосподарських угідь області складають 2248,4 тис. га або 5,4% сільськогосподарських угідь України. У сільській місцевості проживають 24,5% населення регіону, серед яких більше 50% знаходяться у працездатному віці. Вони складають основу кваліфікованих трудових ресурсів.

У найближчій перспективі в Запорізькій області мають отримати свій розвиток наступні декілька провідних секторів: сектор металургії та металообробки, теплоенергетичний сектор, сектор екології і переробки відходів, сектор машинобудування та будівельний сектор, сектор охорони здоров'я, сектор харчової промисловості та інші. Для цього в регіоні є всі умови. Стабільного регіонального інноваційного розвитку досягли металургійні підприємства – ВАТ «Запоріжсталь», ВАТ «Дніпроспецсталь», КП «Запорізький титаномagneзійовий комбінат», підприємство по виробництву коксу – ВАТ «Запоріжжкокс». У кожному куточку України відомі такі підприємства, як «Запорізька АЕС», «Запорізька ТЕС», ВАТ «Дніпроенерго», які займають у регіоні провідні позиції у виробництві та передачі електроенергії.

Підприємства як ВАТ «Мотор Січ», «Запоріжтрансформатор», «Запоріжкран».

У регіоні успішно функціонує ряд підприємств харчової і переробної промисловості, які є провідними в Україні. Серед них Пологовський маслозавод, Запорізький масложиркомбінат, Мелітопольський м'ясокомбінат, Запорізький пивобезалкогольний комбінат «Славутич» та інші [10].

Основними елементами інноваційних кластерних структур є освітня, наукова, фінансова, виробнича та ринкова складові, які допоможуть органам влади регіону визначити орієнтир щодо формування ядра інноваційного кластера. Це можуть бути високотехнологічне підприємство, науково-дослідна установа, університет чи об'єкт інноваційної інфраструктури. Вибір ядра такого кластера залежить від конкретних переваг регіону. Наприклад, у м. Києві, Харківській та Львівській областях ядро кластера доцільно формувати на базі науково-дослідних установ або дослідницького університету; в Сумській, Полтавській, Закарпатській, Черкаській та Волинській областях – на основі об'єктів інноваційної інфраструктури; в Хмельницькій, Чернівецькій, Івано-Франківській, Чернігівській, Кіровоградській, Запорізькій, Миколаївській та Херсонській областях – на базі підприємства [2, с. 29-30].

Таким чином, сьогодні без підключення до розвитку регіонів кластерного підходу добитися інноваційного розвитку економіки України практично неможливо. Саме через розвиток міжнародної інтеграції, формування ефективної взаємодії між владою і бізнесом, врахування інтересів регіонів можливе успішне функціонування національної економіки.

Для забезпечення прискореного розвитку економіки України на основі інноваційних кластерів необхідно: визначити джерела фінансування інноваційних систем регіонів; організувати при регіональних адміністраціях підрозділи, які мають сприяти розвитку інноваційної науково-технічної і підприємницької діяльності та інноваційних кластерів (головним чином для розвитку трансферу технологій); створити механізми страхування і компенсації можливих ризиків інноваційної діяльності кластерів; активізувати створення в регіонах інноваційної інфраструктури і системи прямих зв'язків між промисловими підприємствами та

повинно сприяти стійкому формуванню і розвитку інноваційних кластерів; створити систему патентування результатів науково-технічних досліджень, часткового або повного продажу прав на винаходи в регіоні, а також сформувати регіональну мережу інноваційного консалтингу; сформувати систему підготовки спеціалістів для основних напрямів інноваційного підприємництва, інфраструктури і менеджменту.

Доцільно також розробити стратегію розвитку інноваційних кластерів на рівні держави, докласти багато зусиль до популяризації кластерної концепції для покращення концептуальних економічних і методологічних знань про кластери. Для цього необхідно: закріпити на рівні господарського законодавства правового режиму функціонування кластерів в Україні, регіональним центрам наукового забезпечення промислового виробництва здійснювати рекламу та демонструвати передові науково-дослідні розробки, обласним та районним державним адміністраціям розміщувати державне замовлення на продукцію з більш високими вимогами щодо якості в ефективно працюючих кластерах; державним адміністраціям здійснювати організаційно-економічну підтримку ініціатив підприємств та організацій кластерного об'єднання шляхом розвитку соціальної та виробничої інфраструктури регіону, в якому функціонує інноваційний кластер.

Висновки. Таким чином, вибір пріоритетних напрямів, цілей та інструментів формування державної та регіональної політики інноваційного розвитку національної економіки створить умови для підвищення ефективного функціонування регіонів України на інноваційній основі. Проведення певних інституційних змін, застосування кластерного підходу до організації виробництва, структурні зміни у розвитку регіональних промислових комплексів, використання конкурентних переваг інноваційного потенціалу регіонів; належна державна і регіональна фінансова підтримка науково-технічної та інноваційної діяльності в регіонах дасть можливість вітчизняній економіці вийти із складного кризового стану, підвищити свою конкурентоспроможність на європейському і світовому рівнях, перейти на шлях сталого економічного розвитку на різних етапах подальших інноваційних перетворень в країні.

Література

1. Соціально-економічне становище регіонів [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://ukrstat.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Державної служби статистики - Дата доступу: 09.02.2015.
 2. Рудь Н. Інноваційні кластерні структури: аналіз передумов формування та розвитку / Н. Рудь, О. Марчук // Економіст. – №9. – вересень – 2014. – С.28-31.
 3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.- упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632с.
 4. Геселева Н.В. Механізм модернізації і технологічного розвитку економіки України. / Н.В. Геселева // Актуальні проблеми економіки №11 (125) – 2011. – С.64-72
 5. Сухоруков А.І. Удосконалення організаційних структур в економіці України / А.І. Сухоруков, Т.П. Крупельницька // // Актуальні проблеми економіки – №11 (125) – 2011. – С.87-97.
 6. Петровська І.П. Інструменти державного регулювання інноваційною діяльністю України / І.П. Петровська // Формування ринкових відносин в Україні. – №5. – 2013. – С. 58-62
 7. Фролова Г.І. Перспективи інвестиційно-інноваційних процесів в системі регіонального розвитку. / Г.І. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу - № 3 (15). – 2011. – С.110-114.
 8. Тищенко О.П. Кластерний підхід до управління регіональним економічним розвитком і перспективи його впровадження в Україні. / О.П. Тищенко // Бізнесінформ. – №2. – 2013. – С.25-30.
 9. Кластери в системі підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування: довідник [Текст] / В.В. Толкованов, М.В. Канавець, Р.Ю. Савонюк, М.В. Сидоров ; під ред. В.В. Толкованова. – Київ – Сімферополь, 2012. – 248 с.
- Соколенко С. И. Перспективы повышения конкурентоспособности экономики Запорожской области на основе кластеров / С.И. Соколенко, В.И. Шамилов - [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.Ucluster.org/sokolenko-perspektivy-povyshenia-konkurentosposobnosti-ekonomiki-zaporozhskoy-oblasti-na-osnove-klastorov>

10. www.Ucluster.org/sokolenko-perspektivy-povyshenia-konkurentosposobnosti-ekonomiki-zaporozhskoy-oblasti-na-osnove-klastorov - Дата доступу: 09.02.2015.

1.Social`no-ekonomichne stanovy`shhe regioniv [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu <http://ukrstat.gov.ua> – Oficijny`j veb-sajt Derzhavnoyi sluzhby` staty`sty`ky` - Data dostupu: 09.02.2015.

2.Rud` N. Innovacijni klasterni struktury`: analiz peredumov formuvannya ta rozvy`tku / N. Rud`, O. Marchuk // Ekonomist. – #9. – veresen` – 2014. – S.28-31.

3.Strategiya innovacijnogo rozvy`tku Ukrainy` na 2010-2020 roky` v umovax globalizacijny`x vy`kly`kiv / Avt.- uporyad.: G.O. Androshhuk, I.B. Zhy`lyayev, B.G. Chy`zhevs`ky`j, M.M. Shevchenko. – K.: Parlaments`ke vy`d-vo, 2009. – 632s.

4.Geseleva N.V. Mexanizm modernizaciyi i texnologichnogo rozvy`tku ekonomiky` Ukrainy`. / N.V. Geseleva // Aktual`ni problemy` ekonomiky` #11 (125) – 2011. – S.64-72

5.Suxorukov A.I. Udoshkonalennya organizacijny`x struktur v ekonomici Ukrainy` / A.I. Suxorukov, T.P. Krupel`ny`cz`ka // // Aktual`ni problemy` ekonomiky` – #11 (125) – 2011. – S.87-97.

6.Petrovs`ka I.P. Instrumenty` derzhavnogo reguluvannya innovacijnoyu diyal`nistyu Ukrainy` / I.P. Petrovs`ka // Formuvannya ry`nkovy`x vidnosy`n v Ukraini. – #5. – 2013. – S. 58-62

7.Frolova G.I. Perspekty`vy` investy`cijno-innovacijny`x procesiv v sy`stemi regional`nogo rozvy`tku. / G.I. Frolova // Visny`k Berdyans`kogo universy`tetu menedzhmentu i biznesu - # 3 (15). – 2011. – S.110-114.

8.Ty`shhenko O.P. Klasterny`j pidxid do upravlinnya regional`ny`m ekonomichny`m rozvy`tkom i perspekty`vy` jogo vprovadzhennya v Ukraini. / O.P. Ty`shhenko // Bizesinform. – #2. – 2013. – S.25-30.

9.Klastery` v sy`stemi pidvy`shhennya kvalifikaciyi derzhavny`x sluzhbovciv ta posadovy`x osib organiv misceвого samovvryaduvannya: dovidny`k [Tekst] / V.V. Tolkovanov, M.V. Kanavecz`, R.Yu. Savonyuk, M.V. Sy`dorov ; pid red. V.V. Tolkovanova. – Ky`yiv – Simferopol`, 2012. – 248 s.

Rezhy`m dostupu:<http://www.Ucluster.org/sokolenko-perspektivy-povyshenia-konkurentosposobnosti-ekonomiki-zaporozhskoy-oblasti-na-osnove-klastorov> - Data dostupu: 09.02.2015.

Рецензент: Прушківський В.Г., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії та підприємництва ЗНТУ

19.02.2015

УДК 330.34.011: 330.322.3:37

Яровенко Тетяна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті відображено етимологію поняття «розвиток» як філософської та економічної категорії, що є основою формулювання поняття «інвестиційний розвиток» сфери освіти. Виявлено основні властивості й особливості застосування терміну «інвестиційний розвиток» у вітчизняній освітній сфері, визначення якого у наукових та нормативно-правових джерелах наразі відсутнє. Результатом дослідження є запропоноване авторське трактування цих понять на засадах системного підходу. Наукова новизна отриманих результатів полягає у розвитку теоретичних основ інвестиційного менеджменту, зокрема, вперше обґрунтовано визначення поняття «інвестиційний розвиток сфери освіти», що дозволяє здійснювати розробку та впровадження ефективної інвестиційної політики у вітчизняній сфері освіти на різних її рівнях; уточнено базове поняття «розвиток», як філософської та економічної категорії.

Ключові слова: розвиток, інвестиційний розвиток, сфера освіти, етимологія понять.

Яровенко Тетяна

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНВЕСТИЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

В статье отражена этимология понятия «развитие» как философской и экономической категории, которая является основой